

"ונקדשתי בתוך בני ישראל"

תפלה בעשרה לתקן עשרה מאמרות

צינורות השפע לחדש את הבריאה

מעשה בנבואות". וכן כתב הספורנו (במדבר כ ח): "הניסים יעשהו הא"ל יתברך על ידי עבדיו עם הקדמת איזו תנועה מסודרת מאתו, כענין השליכהו ארצה, הרם את מטך, והכית בצור".

הנה כי כן יאיר לנו להבין מה שביאר ה"תולעת יעקב" מעלת עשרה הראשונים בבית הכנסת: "ועל דרך האמת, עשרה ראשונים הם כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם והם תשלום הקדושה, ולסוד זה אמרו רבותינו ז"ל כל דבר שבקדושה אינו בפחות מעשרה". הביאור בזה כי התקבצות עשרה הראשונים היא בבחינת פועל דמיון, להכין ולתקן בשמים את עשרה המאמרות המכוונים כנגד עשר מדות שהקב"ה ברא בהם את העולם, ועל ידי זה הם מסוגלים להמשיך בתפלתם התחדשות הבריאה על ידי עשרה המאמרות, ובזכות זה הם עצמם מקבלים משם שפע רב טוב כיון שהם הכינו ותיקנו את צינורות השפע.

בדרך זו במסילה נעלה להבין מאמרו של רבי יהושע בן לוי: "לעולם ישכים אדם לבית הכנסת, כדי שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים, שאפילו מאה באים אחריו קיבל עליו שטר כולם, שטר כולם סלקא דעתך, אלא אימא נותנין לו שטר כנגד כולם". הביאור בזה כי כל המאה שבאו אחריו להתפלל לה', משתמשים עם אותם צינורות השפע של עשרה מאמרות שהכינו ותיקנו עשרה הראשונים, לכן ראוי שעשרה הראשונים יקבלו שטר כנגד כולם.

על פי האמור ירווח לנו להבין המאמר: "בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד הוא כועס, שנאמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה". כי הקב"ה הוא בעל הרחמים כמו שכתוב (תהלים קמה ט): "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו", והנה הוא בא לבית המדרש כדי להשפיע שפע רב טוב לבניו ישראל, ואם לא מצא בה עשרה הרי חסרים צינורות השפע להשפיע להם שפע של רחמים, לכן מיד הוא כועס שאינו יכול להשפיע שפע רב טוב שהכין לבניו.

וזהו ביאור הגמרא: "מאי דכתיב ואני תפלתי לך ה' עת רצון, אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין", כי היות שעל ידי תפלה בעשרה מתקנים צינורות השפע של עשרה מאמרות שנברא בהם העולם, לכן אז הוא עת רצון שישפיע לנו הקב"ה שפע רב טוב דרך עשרה מאמרות הללו.

[ויש להוסיף תבלין על פי דברי רבינו האריז"ל ב"שער הכוונות" (ענין בית הכנסת דף ד טור א), כי בית הכנסת עצמו הוא כנגד מדה העשירית "מלכות", שאין לה שום שפע כי אם ממה שמקבלת מט' מדות שעליה, ולכן היא נקראת "בית הכנסת" - בית הכוונת בתוכה כל השפע.

הנה כי כן יאיר לנו להבין כי כשהקב"ה בא לבית הכנסת שהיא המדה העשירית, הוא רוצה שיהיו בו עשרה מתפללים שיכינו ויתקנו עשרה צינורות השפע, כדי שהקב"ה ישפיע שפע רב טוב לתשע מדות העליונות, אשר הן משפיעות כל השפע למדה העשירית מלכות שהיא בבחינת "בית הכנסת", ואחר כך תשפיע מדה העשירית כל השפע הזה לאלו שמתפללים בבית הכנסת בבחינת מלכות].

הנה כי כן זהו ביאור המשנה: "להיפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות", כי כאשר האדם חוטא הרי הוא משתמש עם חיות האותיות של עשרה המאמרות המחיים את הדבר שהוא חוטא בו, ואז הוא פוגם ומקלקל את האותיות שהן צינורות השפע, וגורם בכך שלא תוכל הבריאה להתחדש בעשרה מאמרות אלו, נמצא כי במעשיו הרעים הוא מאבד את העולם שנברא בעשרה מאמרות.

אך לעומת זה הצדיק שמשתמש עם כל עניני העולם הזה שנבראו בעשרה מאמרות לעסוק בתורה ובעבודת ה', הרי הוא מתקן את כל הקלקולים בצינורות השפע של עשרה המאמרות, ועל ידי זה הוא גורם שיחדש הקב"ה את הבריאה בכל יום תמיד בעשרה המאמרות, וזהו פירוש המשנה: "ליתן שטר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות".

ביאור זה מתאים להפליא עם מה שביאר ה"שפת אמת" (ראש השנה שנת תרס"ב), הטעם שנתן לנו הקב"ה עשרת ימי התשובה מראש השנה עד יום הכיפורים, כדי שבעשרה ימים אלו יתקן כל אחד מישראל בתשובה ומעשים טובים מה שפגם באותיות של עשרה המאמרות, ועל ידי זה נהיה בכלל הצדיקים המקיימים את העולם בעשרה מאמרות, כי בזכות התקון יחדש בהם הקב"ה את הבריאה, ונזכה לקבל שפע רב טוב מצינורות השפע של עשרה המאמרות.

עשרה מאמרות צינורות השפע

והנה ידוע כי עשרה מאמרות שנברא בהן העולם מכוונים, כנגד עשר ספירות שהן עשר מדות שהקב"ה ברא בהם את העולם, ונקראים בשם: כתר, חכמה, בינה, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות, כמבואר במדרש (במדבר יד יא): "כף אחת עשרה זהב, כנגד עשרה מאמרות שנברא בהם העולם וכנגד עשר ספירות בלימה".

והביאור בזה בדרך השוה לכל נפש, כי הקב"ה כביכול עצמו הוא למעלה מכל מדות ונקרא בתואר "אין סוף", לכן כאשר עלה ברצונו יתברך לבורא את העולם שהוא מצומצם ויש לו גבול וסוף, צמצם את עצמו להתלבש בתוך העשר מדות כדי לברוא בהם את העולם, והם עשרה המאמרות המכוונים כנגד העשר מדות שהקב"ה ברא בהם את העולם.

נמצא לפי זה כי הקב"ה: "מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית" על ידי עשרה מאמרות אלו שברא בהם את העולם. זאת ועוד, שכל השפע שהקב"ה משפיע מלמעלה למטה הם דרך עשרה מאמרות ועשר מדות שהם צינורות השפע, אלא שלפעמים מתגבר מדת החסד ולפעמים ח"ו מתגבר מדת הדין.

זאת ועוד ידוע מה שכתב הרמב"ן (בראשית יב ו), כי לפני כל נס צריך לעשות פועל דמיון למטה כדי לעורר הנס למעלה, בלשון קדשו:

"ודע כי כל גזירת עיריך כאשר תצא מכח הגזירה אל פועל דמיון, תהיה הגזירה מתקיימת על כל פנים, ולכן יעשו הנביאים

שורה בפחות מעשרה, ב' הן אמת ששכרו של הנמנה עם עשרה הראשונים הוא גדול, אבל מדוע מגיע לו שטר כנגד כל אלו הבאים אחריו.

עשרה מישראל כנגד עשרה מאמרות

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה, על פי מה שביאר בספר "תולעת יעקב" להמקובל האלקי רבי מאיר בן גבאי (סוד התפילין), מדוע דוקא עשרה מישראל נחשבים לציבור לומר בהם דבר שבקדושה, והנה הדברים בלשון קדשו:

"ועל דרך האמת, עשרה ראשונים הם כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם והם תשלום הקדושה, ולסוד זה אמרו רבותינו ז"ל (ברכות כא): כל דבר שבקדושה אינו בפחות מעשרה, והבאים אחר עשרה ראשונים אינם אלא משום (משלי יד כח) ברוב עם הדרת מלך, שכבר נשלמה הקדושה בעשרה ראשונים בדוגמת עשרה עליונים".

ונראה להרחיב בביאור דבריו הקדושים, על פי מה ששינוי במשנה (אבות ה א): "בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להיפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, וליתן שטר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות".

אמנם בהשקפה ראשונה מאמר זה צריך ביאור, שהרי מאחר שהקב"ה כבר ברא את העולם בעשרה מאמרות בששת ימי בראשית, ואנו רואים במציאות שהעולם מתקיים ואינו נחרב, איך שייך להעניש את הרשעים שמאבדים את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתת שטר לצדיקים שמקיימים את העולם שכבר נברא בעשרה מאמרות.

אך הביאור בזה, כי הן אמת שהקב"ה כבר ברא את העולם בעשרה מאמרות בששת ימי בראשית, אולם הלא אנו אומרים בברכת יוצר אור: "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", הרי מבואר שהקב"ה מחדש את הבריאה בכל יום, ומוזה נשכיל להבין כי כמו שהקב"ה ברא את העולם בעשרה מאמרות, כמו כן התחדשות הבריאה בכל יום הוא על ידי עשרה מאמרות אלו.

"לעולם ה'

דברך נצב בשמים"

ענין זה מבואר ביתר שאת בדברי הגה"ק בעל התניא ב"שער היחוד והאמונה" (פרק א) בשם הבעש"ט הקדוש זי"ע, לפרש הכתוב (תהלים קיט פט): "לעולם ה' דברך נצב בשמים", שלא נטעה לחשוב כי הקב"ה ברא את העולם פעם אחת בעשרה מאמרות ומאז קיים העולם ברצונו יתברך, אלא ראוי לנו להאמין כי מאמרים אלו "יהי אור" "יהי רקיע" "תדשא הארץ" "יקוו המים" וכדומה, מחיים ומקיימים את כל הבריאה תמיד בכל רגע כמו שכתוב (ישעיה מ ח): "ודבר אלקינו יקום לעולם", כי אותיות אלו של עשרה המאמרות נצבות בתוך הבריאה כולה להחיותה.

בפרשתינו פרשת אמור (כב לב): "ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם". מפסוק קדוש זה בתורה שבכתב למדו חכמינו ז"ל בתורה שבעל פה, כי כל דבר שבקדושה צריך דוקא עשרה מישראל, כמו ששינוי בגמרא (ברכות כא): "מנין שאין היחיד אומר קדושה [בתפלת שמונה עשרה], שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל, כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה". [ומפרש בגמרא כי דבר זה נלמד בגזירה שוה: "תוך תוך ועדה עדה", מעדת המרגלים שהיו רק עשרה מי"ב הנשיאים, שהרי כלב בן יפונה ויהושע בן נון לא חטאו].

נמצינו למדים מזה כי מה שכתוב כאן: "ונקדשתי בתוך בני ישראל", היא מצות עשה וזהו שהביא ה"באר היטב" (או"ח סימן קכח ס"ק ג) בשם רבינו האריז"ל: "וצריך לכון ביותר בקדושה לקדש את השם יתברך כדי שישירה עליו קדושה ממעלה, ויכוין לקיים מצות עשה ונקדשתי בתוך בני ישראל, והאריז"ל ז"ל היה מזהיר מאוד על זה".

והנה מה שכתב: "וצריך לכון ביותר בקדושה לקדש את השם יתברך כדי שישירה עליו קדושה ממעלה", נראה שכוונתו לפרש בזה המשך הכתוב: "ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדשכם". כלומר על ידי שתקדשו אותי מלמטה בקדושה בעשרה תזכו לכך אני ה' מקדשכם מלמעלה.

"ואני תפלתי לך ה' עת רצון"

דבר בעתו מה טוב להתבונן בשלשה מאמרי חכמינו ז"ל, המפליגים בשבח התפלה בציבור ובשבח מי שזוכה להיות בין עשרה הראשונים הבאים לבית הכנסת:

מאמר א' בגמרא (ברכות ו): "אמר רבי יוחנן, בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד הוא כועס, שנאמר (ישעיה נב) מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה". וצריך להבין הענין שהקב"ה כועס כביכול כשאין עשרה.

מאמר ב' בגמרא (שם ח): "מאי דכתיב (תהלים סט יד) ואני תפלתי לך ה' עת רצון, אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין... תניא נמי הכא, רבי נתן אומר, מנין שאין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים, שנאמר (איוב לו ה) הן א"ל כביר לא ימאס, וכתיב (תהלים נה יט) פדה בשלום נפשי מקרב לי כי רבים היו עמדי". וצריך ביאור להבין מעלת תפלת הציבור אפילו אם אינה בשלימות.

מאמר ג' בשבח הזוכה להיות בין עשרה הראשונים (שם מז): "ואמר רבי יהושע בן לוי, לעולם ישכים אדם לבית הכנסת, כדי שיזכה וימנה עם עשרה הראשונים, שאפילו מאה באים אחריו קיבל עליו שטר כולם, שטר כולם סלקא דעתך, אלא אימא נותנין לו שטר כנגד כולם".

ופירש המהרש"א בחידושי אגדות (שם): "דכל בי עשרה שכינתא שריא, והם עשרה הראשונים שהביאו השכינה לבית הכנסת, והבאים אחר כך אינן עושין כלום בזה, רק מה שמתפללין עם העשרה' שהביאו השכינה לשם". וצריך להבין: (א) מהו הענין שאין השכינה

הקב"ה מצטרף עם עשרה להיות י"א כדי להשלים ב' אותיות ו"ה החסרות מהשם

בפרשתנו (כב לב): "ולא תחללו את שם קדשי ונקדשתי בתוך בני ישראל אני ה' מקדישכם". דרשו על כך חכמינו ז"ל בגמרא (ברכות כא:): "מנין שאין היחיד אומר קדושה [בתפלת שמונה עשרה], שנאמר ונקדשתי בתוך בני ישראל, כל דבר שבקדושה לא היא פחות מעשרה". וצריך ביאור איך מתקשר לפי זה ראשית הכתוב: "ולא תחללו את שם קדשי" – אזהרה על חילול השם, עם סיום הכתוב: "ונקדשתי בתוך בני ישראל" – לומר קדושה דוקא בעשרה. עוד ראוי להתבונן:

א) מדוע באמת כל כך חשוב להתפלל דוקא בעשרה ומעלה, עד כדי כך שאם אין עשרה הקב"ה כועס, כמבואר בגמרא (ברכות ו): "אמר רבי יוחנן, בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד הוא כועס, שנאמר (ישעיה נ ב) מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה". ומצינו עוד בגמרא (ברכות ח): "מאי דכתיב (תהלים סט יד) ואני תפלתי לך ה' עת רצון, אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין". וצריך ביאור המשמעות של עשרה דוקא [ראה במאמר ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע].

ב) מלשון הגמרא שאם אין עשרה הקב"ה כועס ואומר: "מדוע באתי ואין איש", מבואר שאם יש עשרה מצטרף הקב"ה בתפלתם, ועוד יותר מזה מבואר בגמרא (ברכות ו): "עשרה קדמה שכינתא ואתיא" – כלומר אם יש עשרה מישראל מקדים השכינה לבוא לבית הכנסת לפנייהם, וצריך ביאור ענין הצטרפות הקב"ה עם עשרה מישראל בעת תפלתם.

הן אמת כי אפשר לבאר ענין זה על פי מה ששינוי בגמרא (ברכות ז): "מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר והביאותים אל ה' קדשי ושמחתים בבית תפלתי, תפלתם לא נאמר אלא תפלתי, מכאן שהקב"ה מתפלל". ולפי זה יש לומר כי מטעם זה מצטרף הקב"ה עם ישראל להתפלל עמהם, אך גם זה עדיין צריך תוספת ביאור, מהו הענין שהקב"ה כביכול מתפלל יחד עם ישראל.

"אשרי המלך"

שמקלסין אותו בביתו כך"

פתח דברינו יאיר לבאר כל זה על פי מה ששינוי בגמרא (ברכות ג): "תניא אמר רבי יוסי, פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו זכור לטוב ושמו לי על הפתח עד שסיימתי תפלתי... ואמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו, ואמרת לי, שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת, אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות.

ואמר לי חייך וחיי ראשך, לא שעה זו בלבד אומרת כך, אלא בכל יום ויום שלש פעמים אומרת כך, ולא זו בלבד אלא בשעה שישראל נכנסין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ועונין יהא שמייה הגדול [יהא שמייה רבא בלשון קדוש] מבורך, הקב"ה מנענע ראשו ואומר, אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך, מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם".

נמצינו למדים מדברי אליהו הנביא, כי בכל פעם שאנו אומרים בקדיש: "יהא שמייה רבא מבורך", מצטער הקב"ה על הגלות ואומר: "מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם", וצריך ביאור מדוע מצטער הקב"ה על גלות ישראל דוקא בשעה שאנו אומרים: "יהא שמייה רבא מבורך".

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה שכתבו התוספות (ברכות ג. ד"ה ועונין) בשם מחזור ויטרי לפרש נוסח הקדיש: "יהא שמייה רבא - שזו תפלה שאנו מתפללין שימלא שמו, כדכתיב (שמות יז טז) כי יד על כס יה, שלא יהא שמו שלם וכסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק, ופירושו כך יהא שמייה [אותיות] שם י"ה רבא, כלומר שאנו מתפללין שיהא שמו גדול ושלם".

והנה גם שהתוספות שם דחו פירוש זה, אולם ב"שער הכונות" לרבינו האריז"ל (ענין הקדיש דרוש א דף טו טור ג ד"ה עוד ירצה) מבואר בפירוש שצריך לכוון כן, ובלשון קדשו:

"יתגדל ויתקדש שמייה רבא, פירוש כי השם של י"ה הרמוז במלת שמייה, רצונו לומר שם י"ה... יהיו שם י"ה רבא, וזה על ידי שנתחברו עם שני אותיות אחרונות ו"ה, ועל ידי כן יהיה השם גדול ושלם, כי בעוד שהאותיות אלו נפרדות זו מזו ח"ו אין השם שלם וגדול, ולכן יתגדל שמו של י"ה ויעשה רבא. ולכן יש י"ה אותיות בב' תיבות ראשונות יתגדל ויתקדש, להורות על שני אותיות ו"ה שהם גימטריא י"א, שיעלו עד שני אותיות י"ה ויתחברו ויהיו שם אחד גדול ושלם".

מעשה מבואר היטב מדוע כל פעם שישראל אומרים: "יהא שמייה רבא", שהיא תפלה ובקשה על הגאולה השלימה אשר אז יתמלא שמו יתברך, הקב"ה מנענע את ראשו ואומר: "אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך" - אשרי נוטריקון א'מן יהא ש'מייה רבא, ולכן מצטער הקב"ה על הגלות ששמו אינו שלם ואומר: "מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם", כי הוא משתוקק למלא תפלתם של בניו: "יהא שמייה" - שם י"ה "רבא" לקרב את הגאולה כדי שיהיה השם שלם.

"ואני תפלתי לך ה' עת רצון"

רחש לבי דבר טוב לומר לפי זה טעם חדש, על מה שצריך להתפלל דוקא בעשרה והקב"ה מצטרף עמהם, על פי מה שכבר הבאנו מה שכתב הרמב"ן (בראשית יב ו), כי לפני כל נס צריך לעשות פועל דמיון למטה כדי לעורר הנס למעלה, הנה כי כן מטעם זה צריך להתפלל דוקא בעשרה, והקב"ה כביכול מצטרף עמהם כאילו היה אחד מהמתפללים, כדי לעשות בכך פועל דמיון שיהיה ביחד י"א כמספר ב' אותיות ו"ה החסרות מהשם, ועל ידי זה תתקבל תפלתם באמרם בקדיש: "יהא שמייה רבא" - שיהיה שם י"ה גדול על ידי שיתמלא באותיות ו"ה החסרות בגלות.

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח ליישב מה שפירש רש"י פרשת תצוה (שמות ל לד): "וחלבנה - בושם שריחו רע... ומנאה הכתוב בין סממני הקטורת, ללמדנו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תענייתנו ותפלותינו את פושעי ישראל שיהיו נמנין עמנו". ותממה המפרשים הלא סממני הקטורת הם י"א כמו שפירש רש"י שם, ואילו בצירוף לתפלותינו מספיק עשרה מישראל.

אך לפי האמור יש לומר, כי י"א סממני הקטורת הם כנגד עשרה מישראל בצירוף הקב"ה העומד עליהם בשעת תפלתם, ולפי זה "לבונה זכה" שהוא המבחר מכל הבשמים, רומז על הקב"ה כביכול לובן העליון שהוא זך וטהור, והוא יתברך מצטרף לתפלותינו בבחינת "לבונה" - ללבן עוונותיהם של ישראל, ונשארו מלבדו עשרה סממני

הקטורת שהם כנגד עשרה מישראל, אשר ביניהם נמצא גם החלבנה שריחו רע ללמדנו לצרף פושעי ישראל לתפלותינו.

מעשה יומתק להבין קישור הכתוב: "ולא תחללו את שם קדשי", שלא תגרמו לחלל את שם קדשי שהוא השם הוי"ה שחסר ממנו מחצית השם בגלות, ואין לך חילול שם שמים גדול מזה, והעצה על כך היא: "ונקדשתי בתוך בני ישראל", שיאמרו דבר שבקדושה דוקא בעשרה, וכל כך למה כי "אני ה' מקדישכם" - הקב"ה מצטרף עם העשרה שיהיו י"א כמספר ו"ה, ועל ידי זה: "אני ה' - הוי"ה דייקא "מקדישכם" בשמי המלא.

וזהו ביאור הגמרא: "מאי דכתיב ואני תפלתי לך ה' עת רצון, אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפללין", כי בשעה שהציבור שהם עשרה מישראל מתפללים, והקב"ה מצטרף עמהם ליי"א כדי להשלים ב' אותיות ו"ה החסרות מהשם, הרי נשלם בשעת התפלה השם בד' אותיותיו מעין הגאולה העתידה, וידוע כי השם הוי"ה הוא מדת הרחמים, וזהו שאומר דוד המלך: "ואני תפלתי לך ה' עת רצון" - "לך ה'" דייקא שנשלם השם בד' אותיות, ומפרש בגמרא כי ענין זה נעשה בזמן שהציבור מתפללים בעשרה והקב"ה עמהם.

"מדוע באתי ואין איש" אי"ש א'מן יהא ש'מייה

ויש לומר בזה פרפרת נאה לבאר מאמר הגמרא הנזכר: "בשעה שהקב"ה בא בבית הכנסת ולא מצא בה עשרה מיד הוא כועס, שנאמר מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה". ויש לדקדק על הלשון שאומר הקב"ה: "מדוע באתי ואין איש" בלשון יחיד, שהרי אפילו אם ישנם כמה אנשים אלא שאין בהם עשרה כועס הקב"ה.

ותירץ המהרש"א כי ממה שאמרו: "ולא מצא בה עשרה" משמע שמצא ט' אלא שחסר העשירי, לכן אומר הקב"ה: "מדוע באתי ואין איש" בלשון יחיד על החסרון של העשירי. אולם עדיין צריך ביאור, שהרי גם אם חסרים שנים או שלשה כועס הקב"ה, מדוע אם כן אומר הקב"ה בלשון יחיד: "ואין איש".

וראינו בספר "בניהו" להגה"ק בעל "בן איש חי" על אגדות הש"ס (שם) שמפרש דקדוק הלשון: "מדוע באתי ואין איש", על פי המאמר הנ"ל כי בשעה שאומרים ישראל: "יהא שמייה רבא" יש לו להקב"ה נחת רוח, עד כדי כך שהוא מנענע בראשו ואומר: "אשרי המלך שמקלסין אותו בביתו כך", על כן כאשר הקב"ה בא לבית הכנסת ואין שם עשרה שיכולים לומר קדיש, מיד הקב"ה כועס ואומר: "מדוע באתי ואין איש" - אי"ש נוטריקון א'מן יהא ש'מייה, כלומר מדוע אין מי שיאמר: "אמן יהא שמייה" עכדה"ק.

ולפי האמור יש להוסיף תבלין, מדוע הקב"ה כועס דוקא על ביטול אמירת: "יהא שמייה רבא", כי היות שתכלית התפלה בעשרה היא שיצטרף הקב"ה עמהם להיות י"א, כדי לעשות פועל דמיון להשלים אותיות ו"ה החסרות מן השם, לכן אם הקב"ה בא לבית המדרש ולא מצא בה עשרה הוא כועס ואומר: "מדוע באתי ואין איש" - אי"ש נוטריקון א'מן יהא ש'מייה, כלומר הלא אין כאן עשרה אשר עם הקב"ה הם י"א כמספר ו"ה, אי אפשר לבקש: "יהא שמייה" - שם י"ה - "רבא", שיתמלא השם בד' אותיותיו.

תולעת יעקב: "עשרה ראשונים הם כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם והם תשלום הקדושה"

בעש"ט זי"ע: "לעולם ה' דברך נצב בשמים", עשרה המאמרות נצבים תמיד בתוך הבריאה לקיימם ולהחיותם

"המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", כל יום מחדש הקב"ה מעשה בראשית בעשרה מאמרות

עשרה ראשונים מכינים את עשרה המאמרות שהם צינורות השפע, לכן הם זוכים לקבל משם שפע רב טוב

מחזור ויטרי: "יהא שמייה רבא", תפלה על שם י"ה שיהיה גדול בהשלמת ב' אותיות ו"ה החסרות בגלות

רעיון חדש: הקב"ה מצטרף עם עשרה מישראל שהם י"א, לעשות בכך פועל דמיון להשלים אותיות ו"ה

ישוב נפלא: י"א סימני הקטורת הם כנגד עשרה מישראל עם הקב"ה שהוא בבחינת "לבונה זכה"

אם אין עשרה בבית המדרש אומר הקב"ה: "מדוע באתי ואין איש" - אי"ש נוטריקון א'מן יהא ש'מייה